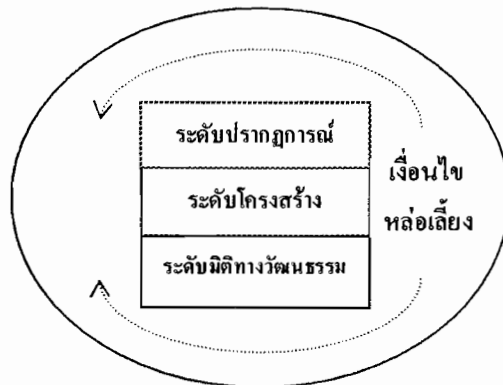

บทที่ ๓

การวิเคราะห์สภาพปัญหาและสาเหตุพื้นฐานของปัญหา

ปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นปัญหาที่มีความสลับซับซ้อนและเชื่อมโยงกันในทุกมิติ ไม่สามารถที่จะวิเคราะห์สาเหตุพื้นฐานและการแก้ไขปัญหาอย่างแยกส่วนออกจากกันได้ หากแต่ต้องพิจารณาอย่างรอบด้าน โดยจำเป็นต้องคำนึงถึงความละเอียดอ่อนในเรื่องอัตลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่น ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่มีผลกระทบต่อการใช้ชีวิต ความรู้สึก และอารมณ์ของประชาชนในพื้นที่ ที่เสี่ยงต่อการเลือกใช้ความรุนแรง หรือการเลือกใช้สันติวิธีในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงได้กำหนดกรอบการวิเคราะห์ปัญหาเป็นสามระดับ เพื่อให้มองเห็นสาเหตุพื้นฐานของปัญหาในเชิงลึกและรอบด้าน คือ ระดับปรากฏการณ์ ระดับโครงสร้าง และระดับมิติทางวัฒนธรรม โดยมีเงื่อนไขที่เกิดจากการกระทำของทั้งสองฝ่าย คือ เจ้าหน้าที่รัฐ และกลุ่มขบวนการ เป็นสิ่งหล่อเลี้ยงปัญหาความรุนแรงให้ดำรงอยู่ต่อไป เช่น การละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐบางส่วนที่ทำให้ประชาชนรู้สึกว่าคุณถูกเลือกปฏิบัติ ไม่ให้เกียรติ หรือไม่ได้รับความเป็นธรรม และในขณะที่กลุ่มขบวนการเองก็มีการบิดเบือนหลักศาสนาเพื่อสร้างแนวร่วมมาต่อต้านรัฐ หรือสร้างข่าวลือเพื่อให้ประชาชนเกลียดชังเจ้าหน้าที่รัฐ เป็นต้น เงื่อนไขดังกล่าวเหล่านี้มีผลทำให้ความไม่ไว้วางใจระหว่างรัฐกับประชาชนขยายตัวมากขึ้นจนกลายเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาของภาครัฐ

แผนภูมิกรอบการวิเคราะห์สภาพปัญหาและสาเหตุพื้นฐานของปัญหาความไม่สงบ
ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

๓.๑ ปรากฏการณ์ของปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้

สถานการณ์ความไม่สงบและความรุนแรงที่เกิดขึ้นซึ่งปรากฏให้เห็นตามสื่อและ/หรือในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อเนื่องมาตลอดระยะเวลากว่า ๕ ปี เช่น การลอบวางระเบิด การลอบยิงในพื้นที่หรือการฆ่าและทำร้ายผู้บริสุทธิ์และเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งสร้างความสูญเสียและส่งผลกระทบต่อชีวิตร่างกาย และจิตใจของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง นั้น เป็นเพียงอาการที่ปรากฏขึ้นจากปัญหาที่เรื้อรังมาอย่างยาวนาน ซึ่งจัดว่าเป็นระดับของปรากฏการณ์ แต่ระดับโครงสร้างและระดับวัฒนธรรมอาจไม่สามารถมองเห็นได้ชัดเจน หากแต่ต้องอาศัยความละเอียดอ่อนในการมองปัญหาอย่างรอบด้าน เพื่อทำความเข้าใจที่ถูกต้องต่อสาเหตุพื้นฐานของปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้

๓.๒ สาเหตุพื้นฐานของปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ทางคณะกรรมการได้พิจารณาแล้วเห็นว่าสาเหตุพื้นฐานของปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ก่อให้เกิดปรากฏการณ์ความรุนแรงขึ้นในพื้นที่นั้น เกิดจากความรู้สึกของประชาชนในพื้นที่ว่า ไม่ได้ได้รับความเป็นธรรมอันเนื่องมาจากสาเหตุทางโครงสร้างและทางวัฒนธรรม ดังต่อไปนี้

๓.๒.๑ ระดับโครงสร้าง

โครงสร้างในความหมายนี้ หมายถึง โครงสร้างทางสังคม อันประกอบไปด้วย การจัดองค์กรทางการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนกฎหมายและนโยบายในการแก้ไขปัญหาอันเกี่ยวข้องกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ของภาครัฐที่ไม่สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่น และไม่เอื้อต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ ถึงในระดับที่สามารถเป็นเจ้าของและเป็นผู้รับประโยชน์จากนโยบายของรัฐอย่างแท้จริง

โครงสร้างในปัจจุบันยังมีลักษณะที่ทำให้ประชาชนขาดพื้นที่ทางการเมืองในการเข้ามามีส่วนร่วมกับภาครัฐในการแสดงออกซึ่งความต้องการในการกำหนดทิศทางและอนาคตของตนเอง ตลอดจนชุมชน ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนท้องถิ่น และยังคงมีรูปแบบเดียวกันกับที่ใช้ในทุกพื้นที่ของประเทศอย่างเหมารวม โดยมิได้คำนึงถึงความเหมาะสมกับลักษณะเฉพาะทางชาติพันธุ์ ศาสนา และประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

เมื่อเป็นเช่นนี้ การแก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้จึงไม่อาจจะสนองตอบต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง ไม่ว่าจะเป็นการแก้ไขปัญหาทางการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และสังคมที่สอดคล้องกับความรู้สึกและความต้องการของประชาชน ตามบริบทของพื้นที่ อาทิ การสร้างความมั่นคงปลอดภัย การอำนวยความสะดวก การจัดหาหลักสูตรการศึกษา ทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจ หรือการบริหารกิจการธัญญ์ เป็นต้น

๓.๒.๒ ระดับมิติทางวัฒนธรรม

มิติทางวัฒนธรรมในความหมายนี้ คือ วิธีในการดำเนินชีวิต รวมถึงทัศนคติ วิธีคิด ความเชื่อ ค่านิยม และขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งส่งผลต่อการรับรู้ (Perception) ของทุกฝ่ายโดยเฉพาะอย่างยิ่งของเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องกับปัญหาและการแก้ไขปัญหา

มิติทางวัฒนธรรมดังกล่าวนี้ มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่ทำให้มุมมองและการรับรู้สภาพปัญหาสาเหตุของปัญหา ตลอดจนการแก้ไขปัญหาของผู้เกี่ยวข้องมีความแตกต่างกัน หรือแม้กระทั่งอาจไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง ส่งผลให้เกิดอุปสรรคในการแปลงนโยบายสันติวิธีของรัฐไปสู่การปฏิบัติ อีกทั้งในบางครั้ง ทัศนคติ วิธีคิด และความเชื่อซึ่งเป็นพื้นฐานของปัญหาในเชิงวัฒนธรรมนี้ ยังถูกใช้ในการอ้างความชอบธรรมเพื่อสนับสนุนการกระทำบางอย่างที่ไม่ถูกต้องด้วย

ตั้งแต่ในอดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบัน เจ้าหน้าที่รัฐบางส่วนยังไม่เห็นคุณค่า ไม่เข้าใจ และไม่ให้ความสำคัญต่อลักษณะความเป็นมลาชูปาตานีอย่างจริงจังและจริงใจ เช่น การปฏิเสธมิให้ใช้ภาษามลายูถิ่นเป็นภาษาทำงาน (Working language) ตามที่คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (กอส.) เคยเสนอต่อรัฐบาลไว้ในปี พ.ศ.๒๕๔๕ เป็นต้น

ความไม่เข้าใจและไม่เห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ดังกล่าวนี้ ขัดแย้งอย่างยิ่งต่อความรู้สึกรักของคนไทยเชื้อสายมลายูปาตานีที่มีความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์และประวัติศาสตร์ที่เคยรุ่งเรืองในอดีตของตน โดยความไม่เข้าใจนี้มีส่วนเชื่อมโยงกับวาทกรรมเก่าของรัฐในยุคสงครามเย็นที่มองปัญหาการแบ่งแยกดินแดนที่เพียงระดับปรากฏการณ์พื้นผิว กล่าวคือเป็นการมองปัญหาเพียงที่ระดับของสถานการณ์การใช้ความรุนแรงของ “ราชศัตรู” ที่ต้องถูก “จัดการ” อย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาดโดยไม่พยายามทำความเข้าใจสาเหตุพื้นฐานของปัญหาการแบ่งแยกดินแดน

ทัศนคติวิธีคิดดังกล่าวนี้มีส่วนที่ก่อให้เกิดอคติต่อคนมลายูปาตานี อันนำไปสู่การเลือกปฏิบัติของเจ้าหน้าที่รัฐบางส่วน ซึ่งทำให้ประชาชนในพื้นที่รับรู้และรู้สึกว่าไม่ได้รับความเป็นธรรม เกิดความหวาดระแวงและไม่ไว้วางใจที่ขยายความรู้สึกไม่ติดต่อกันให้สูงมากยิ่งขึ้น

๓.๓ เงื่อนไขที่หล่อเลี้ยงปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้

นอกจากปรากฏการณ์และสาเหตุพื้นฐานของปัญหาที่กล่าว ไปข้างต้นแล้ว ยังมีเงื่อนไขที่เกิดขึ้นในพื้นที่จากการกระทำของทั้งเจ้าหน้าที่รัฐบางส่วนและกลุ่มขบวนการที่หล่อเลี้ยงความรุนแรงมาตั้งแต่ในอดีต ยังคงดำรงอยู่ในปัจจุบันและต่อเนื่องไปในอนาคต ซึ่งหากไม่สามารถขจัดเงื่อนไขเหล่านี้ให้หมดไปได้ ก็จะทำให้ยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญประการหนึ่งต่อภาครัฐในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ต่อไป

เงื่อนไขดังกล่าวที่เกิดจากเจ้าหน้าที่รัฐบางส่วน คือ การละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เกิดจากผลข้างเคียงของปฏิบัติการทางทหารในการปิดล้อมตรวจค้น จับกุม และควบคุมตัว ปัญหาการอำนวยความสะดวกอันเกิดจากตัวบทกฎหมาย การบังคับใช้กฎหมาย เอกภาพการปฏิบัติ จำนวนและคุณภาพของบุคลากรที่ไม่เพียงพอ ตลอดจนการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานความมั่นคงบางส่วนที่ไม่เป็นไปตามหลักนิติธรรม ทำให้ประชาชนในพื้นที่รู้สึกถึงความไม่เป็นธรรมและความไม่จริงใจของภาครัฐในการแก้ไขปัญหา

เงื่อนไขต่าง ๆ เหล่านี้ถูกนำมาขยายผล ต่อเติมเสริมแต่ง หรือแม้กระทั่งถูกสร้างขึ้นใหม่ในรูปของข่าวลือ และการบิดเบือนหลักศาสนาโดยกลุ่มขบวนการก่อความไม่สงบ เพื่อจุดประสงค์ในการสร้างแนวร่วมขึ้นมาต่อต้านรัฐและสร้างความเกลียดชังต่อเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งเมื่อผสมผสานกับความเจ็บปวดในอดีตจากบาดแผลทางประวัติศาสตร์ที่สะสมการรับรู้มาสู่ปัจจุบัน รวมทั้งความรู้สึกระแวงว่าชาติพันธุ์มลายูปาตานีกำลังจะถูกกลืนกลาย(Assimilation) อันเป็นปัจจัยที่หล่อเลี้ยงความรุนแรงในพื้นที่อย่างต่อเนื่องภายใต้บรรยากาศของความไม่ไว้เนื้อเชื่อใจระหว่างรัฐกับประชาชน

๓.๔ โจทย์สำคัญต่อการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ดังที่กล่าวไปแล้วว่า เหตุการณ์ความไม่สงบและความรุนแรงในพื้นที่เป็นอาการที่เกิดจากสาเหตุพื้นฐานในสองมิติ คือ มิติทางโครงสร้างและมิติทางวัฒนธรรม ซึ่งทั้งสองมิติดังกล่าวได้นำไปสู่ปัญหาที่คนไทยเชื้อสายมลายูปาตานี รู้สึกว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมจากรัฐ ผสมผสานด้วยเงื่อนไขต่าง ๆ ที่หล่อเลี้ยงความรุนแรงให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในพื้นที่

ดังนั้น เพื่อให้สถานการณ์ความไม่สงบลดลง จนนำไปสู่การยุติสถานการณ์ตามเป้าประสงค์ที่รัฐได้วางไว้ในที่สุด รัฐจำเป็นต้องพิจารณาหาแนวทาง ตลอดจนมาตรการในการบริหารจัดการ โดยคำนึงถึง โจทย์สำคัญของการแก้ไขปัญหา ดังต่อไปนี้

๑) ทำอย่างไรโครงสร้างของรัฐ อันประกอบไปด้วย นโยบาย แผนยุทธศาสตร์ การบริหารจัดการ ตลอดจนการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่รัฐ จึงจะเอื้อต่อการแก้ไขปัญหา โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับอัตลักษณ์ วิถีชีวิต และบริบทของคนในท้องถิ่น ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความจริงใจ ปราศจากอคติและความไม่รู้ รวมทั้งเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นองค์กรภาคประชาสังคม หรือกลุ่มพลังวัฒนธรรม ซึ่งประกอบไปด้วยกลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มนักการศึกษา กลุ่มผู้นำศาสนา กลุ่มสตรีและเยาวชน และกลุ่มสื่อมวลชน ในอันที่จะเข้ามามีส่วนร่วมกำหนดอนาคตและทิศทางของชุมชนของตนเอง

๒) ทำอย่างไรที่รัฐและประชาชนในสังคมใหญ่จะเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์และประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และสร้างความรู้สึกภาคภูมิใจ โดยการยอมรับและให้เกียรติรากฐานสังคมวัฒนธรรมมลายูปาตานี แม้ว่าจะมีวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณีที่แตกต่าง

แต่ก็สามารถอยู่ร่วมกันได้โดยปราศจากความแปลกแยก อันนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ในการแก้ไขปัญหาคความไม่สงบที่ปรากฏอยู่ในขณะนี้ อย่างยั่งยืน

โจทย์สำคัญทั้งสองข้อนี้ได้นำไปสู่กรอบคิดและข้อเสนอแนะต่อการแก้ไขปัญหาคความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้อันจะกล่าวถึงรายละเอียดในบทต่อไป

~~~~~

บทที่ ๔

กรอบคิดและข้อเสนอแนะต่อการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้

๔.๑ กรอบคิดในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้

๔.๑.๑ แนวทางหลักในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้คือการสร้างความ เป็นธรรมในพื้นที่โดยน้อมนำแนวยุทธศาสตร์พระราชทาน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” และยึดมั่น ในแนวทางสันติวิธีที่เห็นคุณค่าของความแตกต่างหลากหลาย เคารพให้เกียรติอัตลักษณ์ของคนในพื้นที่ ตลอดจนสร้างความมั่นคงแห่งชาติของรัฐในมิติใหม่ที่เน้นสมดุลระหว่างความมั่นคงของรัฐกับความ มั่นคงของประชาชนควบคู่กันไป โดยตระหนักถึงบริบทของสังคมและอัตลักษณ์เฉพาะของพื้นที่ เป็นสำคัญ

๔.๑.๒ การแก้ไขปัญหาจะต้องคำนึงถึงมิติทางสังคมวัฒนธรรมควบคู่กับมิติทางความมั่นคง เป็นสำคัญ เนื่องจากวิถีในการดำเนินชีวิตของประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่อยู่บนครรลองของวัฒนธรรม แบบอิสลามและมลายูอย่างต่อเนื่องมาจากอดีตจนกระทั่งปัจจุบัน ดังนั้น ภาษาในการติดต่อสื่อสารที่ดี โครงสร้างทางสังคม นับแต่ระบบครอบครัวก็ดี ระบบการศึกษาที่ดี ตลอดจนการรับบริการทาง สาธารณสุขและอื่นๆ จำเป็นต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของวัฒนธรรมดังกล่าวเป็นสำคัญ

๔.๑.๓ การบังคับใช้กฎหมายตามหลักนิติธรรมด้วยสำนึกของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติและ เน้นใช้นิตินโยบายเพื่อจัดการกับปัญหา โดยหากมีการติขัดทางด้านกฎหมายที่อาจต้องแก้ไขปรับปรุง ยกเลิก ก็ควรใช้กระบวนการนิติบัญญัติเพื่อให้รัฐสภามีส่วนในการแก้ไขปัญหาย่างเร่งด่วน เพื่อให้ เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

๔.๑.๔ กลไกและมาตรการของรัฐทางการเมือง การบริหารจัดการ การพัฒนา และสังคม วัฒนธรรม รวมทั้งด้านการต่างประเทศ จะต้องมียุทธศาสตร์ที่สอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของพื้นที่ที่มีความ หลากหลายทางชาติพันธุ์ สังคม ศาสนาและวัฒนธรรม รวมทั้งตระหนักถึงความภาคภูมิใจในอัต ลักษณ์และประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เช่น ความเป็นคนเชื้อสายมลายูปาตานี หรือความเป็นรัฐปัตตานีใน อดีต เป็นต้น บนพื้นฐานของการเป็นรัฐเดี่ยวของประเทศไทย

๔.๑.๕ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและอนาคตของตนเองและชุมชน (Self Determination) อย่างสมดุลในทุกมิติ โดยยึดหลักธรรมาภิบาลตามกรอบประชาธิปไตย เช่น จากกลุ่มพลังวัฒนธรรม ผู้นำศาสนา ผู้นำการเมือง ผู้นำชุมชน นักธุรกิจ กลุ่มสตรีและเยาวชน องค์กรภาคประชาสังคม เป็นต้น เพื่อสร้างการปกครองที่สมจริง ทุกฝ่ายให้การยอมรับ และเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ และทำให้เกิด “การปกครองหรือการบริหารตามธรรมชาติ” ซึ่งเป็นการปกครองที่ทำให้สังคมมีความเป็นธรรม เกิดความสมานฉันท์ และมีคุณภาพชีวิตที่ดี

๔.๑.๖ การพัฒนาเศรษฐกิจในจังหวัดชายแดนภาคใต้ควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและความเป็นลักษณะเฉพาะของพื้นที่ที่มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชน โดยยึดหลักการพัฒนาแบบองค์รวมที่สมดุล เป็นธรรม และยั่งยืนบนพื้นฐานของความเหมาะสมและศักยภาพทางสังคมและวัฒนธรรม พร้อมไปกับการพัฒนาความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจด้านการผลิตอุตสาหกรรม การคมนาคม และการท่องเที่ยวแก่พื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้

๔.๑.๗ การสร้างความเข้าใจกับสังคมในพื้นที่และสังคมไทยส่วนใหญ่ว่าสันติวิธีเป็นแนวทางหลักในการแก้ไขปัญหาในจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างถาวร และเอื้อต่อการสร้างบรรยากาศของการอยู่ร่วมกันภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรม โดยไม่มองว่าสันติวิธีเป็นอุปสรรคต่อการบังคับใช้กฎหมายตามหลักนิติธรรมกับขบวนการก่อความไม่สงบ และต่อการจัดการปัญหาความรุนแรงในพื้นที่ โดยต้องมุ่งทำความเข้าใจต่อปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาว่า การใช้กำลังทางทหารยังคงมีความจำเป็นอยู่ในแง่ของการควบคุมสถานการณ์ที่มีความรุนแรงเท่านั้น มิใช่วิธีการหลักในการยุติความรุนแรงอย่างยั่งยืน

๔.๑.๘ การให้ความสำคัญกับกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติภาพ (Peace Talks) กับกลุ่มที่มีความเห็นแตกต่างในทุกระดับ ในอันที่จะเป็นช่องทางสร้างความเข้าใจเพื่อลดการเลือกใช้ความรุนแรง รวมทั้งเรียนรู้บทเรียนการสร้างสันติภาพในกรณีความขัดแย้งจากต่างประเทศ โดยเฉพาะการประสานความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อเปิดช่องทางให้มีเวทีและบรรยากาศของการพูดคุยด้วยสันติวิธี

๔.๒ ข้อเสนอแนะต่อการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ภายใต้กรอบคิด ๘ ประการดังกล่าวข้างต้น คณะกรรมการฯ ได้มีข้อเสนอแนะในทางแก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อสภาผู้แทนราษฎรและรัฐบาล จำนวนทั้งสิ้น ๒๐ ข้อ เพื่อตอบ โจทย์สำคัญของการแก้ไขปัญหา ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๔.๒.๑ จัดตั้ง “ทบวงการบริหารกิจการชายแดนภาคใต้” (Southern Border Provinces Development Administration Bureau – SBPAB) เพื่อสร้างเอกภาพของหน่วยงานรัฐในการบริหารจัดการทางการเมืองการปกครองและการพัฒนาอันสอดคล้องกับลักษณะพิเศษในพื้นที่และเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการบริหารจัดการตามวิถีของตนเอง โดยยังเป็นส่วนหนึ่งของรัฐ มิได้แยกเป็นอิสระตามความหมายของการแบ่งแยกดินแดน

ทั้งนี้ ต้องทำความเข้าใจกับฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านความมั่นคงเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าการจัดตั้งทบวงการบริหารกิจการชายแดนภาคใต้จะไม่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงแห่งชาติ โดยต้องนำข้อเสนอนี้ไปเป็นประเด็นในการสัมมนาเพื่อให้เกิดการแสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวางและศึกษาวิจัยในวงกว้างเพื่อหาข้อสรุปทางทฤษฎีต่อเรื่องดังกล่าวเสียก่อน

ข้อเสนอแนะในส่วนของทบวงการบริหารกิจการชายแดนภาคใต้ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- ก. เป็นโครงสร้างการปกครองที่คงไว้ซึ่งการปกครองแบบรัฐเดี่ยวที่มีการปกครองจากส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีความเหมาะสมกับพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
- ข. เป็นองค์กรประสานงานการบริหารและการปกครองจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งถือเป็นองค์กรบริหารส่วนภูมิภาคแบบใหม่ที่เป็นที่รวมขององค์กรปกครองส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น โดยที่มีอำนาจหน้าที่การอำนวยความสะดวกและแก้ปัญหา นโยบายในการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ กล่าวคือเป็นการกระจายอำนาจการปกครองในลักษณะผสมผสานแบบสลับไขว้และบูรณาการการเมืองการปกครองส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นที่สอดคล้องกับลักษณะพิเศษทางการเมืองการบริหาร และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ซึ่ง
  - ๑) นำองค์ประกอบในเนื้อหา รูปแบบการปกครองท้องถิ่นมาประสานกับการบริหารจัดการที่ดีในระดับมหภาค
  - ๒) นำองค์ประกอบในด้านอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม และหลักคุณธรรมในทางศาสนา มาร่วมกับการปกครองท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนในระดับตำบล และหมู่บ้าน
  - ๓) นำองค์ประกอบในด้านการเงินการคลังและการบริหารงานที่ดีที่เกิดจากการประสานหน่วยย่อยในพื้นที่เข้าเป็นหน่วยใหญ่ในระดับจังหวัดชายแดนภาคใต้ในรูปของทบวง โดยที่ไม่ขัดกับหลักการรัฐเดี่ยวของประเทศไทย
- ค. มีการจัดการทรัพยากรหรืองบประมาณของท้องถิ่นให้พอเพียงและมีประสิทธิภาพ
- ง. มีรัฐมนตรีทบวงฯ เป็นผู้ดูแลนโยบาย มีปลัดทบวงฯ รองปลัดทบวงฯ และผู้อำนวยการเขตทำหน้าที่ดูแลในแต่ละพื้นที่ในฐานะข้าราชการส่วนภูมิภาคแบบพิเศษควบคู่ไปกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในทุกระดับ

- จ. มี “สมัชชาประชาชนจังหวัดชายแดนภาคใต้” (Chamber of Southern Border Provinces – CSBP) ซึ่งสมาชิกจะประกอบไปด้วยตัวแทนภาคส่วนต่างๆของจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ จากองค์กรปกครองท้องถิ่น สมาคมธุรกิจ สภาหอการค้า สมาคมอุตสาหกรรม องค์กรพัฒนาเอกชนในด้านต่างๆ องค์กรภาคประชาสังคม องค์กรวิชาชีพ องค์กรทางศาสนา โรงเรียนสอนศาสนา สถาบันการศึกษา โดยมาจากการเลือกตั้งทางอ้อมจากตัวแทนของแต่ละกลุ่มอาชีพและกลุ่มทางสังคมเพื่อให้สมัชชามีความยึดโยงกับสังคมและชุมชนท้องถิ่น เป็นตัวแทนในลักษณะทางวิชาชีพ (Functional Representation) ให้แก่คนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ในการบริหารราชการส่วนภูมิภาค ซึ่งสมัชชาดังกล่าวจะทำหน้าที่ดังต่อไปนี้ คือ
- ๑) เป็นสภาที่ปรึกษาและกลั่นกรองนโยบายภาคประชาชน
  - ๒) ประสานนโยบายและแผนอำนวยความสะดวก
  - ๓) พิจารณากลับกรองและจัดสรรงบประมาณเงินอุดหนุน (Subsidy) ที่ให้แก่องค์กรปกครองท้องถิ่นฝ่ายต่างๆ รวมทั้งงบประมาณ โครงการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ จากงบประมาณแผ่นดินของรัฐบาลที่ผ่านทางทบวงการบริหารกิจการชายแดนภาคใต้
  - ๔) ดูแลตรวจสอบบุคลากรและงบประมาณที่นำลงไปสู่จังหวัด อำเภอ เทศบาล และตำบล
  - ๕) กำหนดแผนยุทธศาสตร์การบริหารงาน การพัฒนาการเมืองและเศรษฐกิจ และกระบวนการยุติธรรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้
- ฉ. มีองค์กรปกครองท้องถิ่นในระดับตำบลและเทศบาลที่เป็นรูปแบบเดิม คือมาจากการเลือกตั้งโดยประชาชนในท้องถิ่น มีอำนาจในการเก็บภาษีและบริหารงบประมาณการคลังส่วนท้องถิ่นเดิมที่มีอำนาจในการออกข้อบัญญัติ รวมทั้งเพิ่มอำนาจในการจัดการท้องถิ่นในเรื่องทางศิลปกรรม วัฒนธรรม และประเพณีให้มากขึ้น เช่น การกำหนดเขตปลอดคอกบวยหมู ตำรวจศิลปกรรม การประกาศห้ามเยาวชนออกนอกบ้านในยามวิกาลวันแต่มีผู้ปกครองอยู่ด้วย เป็นต้น โดยการกำหนดนโยบายระดับท้องถิ่นนี้ จะต้องได้รับการรับรองจากสภาผู้รู้ทางศาสนา
- ช. มีสภาผู้รู้ทางศาสนาในระดับตำบล ซึ่งได้มาจากการเสนอชื่อและการเลือกสรรจากคณะกรรมการชุมชนผู้นำศาสนา องค์กรภาคประชาชน และสถาบันการศึกษาในท้องถิ่น ทำหน้าที่เป็นสภาที่ปรึกษาในกิจการศาสนาและศิลปกรรมของสังคมขององค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้ เพื่อให้มีจุดเชื่อมต่อในแกนบริหารแบบ Matrix สมาชิกที่มาจากการคัดสรรนี้ควรต้องเป็นกรรมการ โดยตำแหน่งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยจำนวนหนึ่งในสามของสมาชิกสภาท้องถิ่น สภานี้มีลักษณะแบบสภาชูรอ (สภาที่ปรึกษาชุมชน) แต่ก็ผสมผสานกับองค์กรด้านอื่นที่ไม่ใช่ศาสนาเพียงด้านเดียว

- ข. มีคณะกรรมการหมู่บ้านตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ.๒๕๕๑ ของกระทรวงมหาดไทย ซึ่งต้องปรับปรุงการทำงานให้มีความมั่นคงและเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น คล้ายกับสภาชุมชนของหมู่บ้าน เพื่อทำหน้าที่ขับเคลื่อนการพัฒนาในระดับฐานราก สนับสนุนเชื่อมโยงกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสมาชิกประชาชนในระดับภูมิภาค โดยจะประกอบไปด้วยคณะกรรมการโดยตำแหน่งคือ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือองค์กรในหมู่บ้าน ส่วนกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจะมีประมาณ ๑๐ คน และมีผู้นำศาสนา ผู้นำปกครองท้องถิ่น ผู้นำธรรมชาติ และปลัดอำเภอเป็นที่ปรึกษา
- ณ. จัดให้มีคณะทำงานด้านการสื่อสาร มีการศึกษานโยบาย และรับฟังความคิดเห็นภาคประชาชนในเรื่องปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ และให้หน่วยงานราชการของรัฐที่เกี่ยวข้องกับปัญหาชายแดนภาคใต้จัดทำรายงานประจำปีและนำเสนอต่อรัฐสภา

๔.๒.๒ ตั้งคณะกรรมการอิสระตรวจสอบและประเมินผลการใช้กฏอัยการศึกตามพระราชบัญญัติกฏอัยการศึก พ.ศ.๒๕๕๗

การบังคับใช้กฏอัยการศึกตามพระราชบัญญัติกฏอัยการศึก พ.ศ. ๒๕๕๗ ได้ส่งผลกระทบต่อประชาชนในพื้นที่และก่อให้เกิดปัญหาตามมาอีกมากมาย รัฐบาลจึงควรตั้งคณะกรรมการอิสระตรวจสอบและประเมินผลการใช้กฏอัยการศึกตามพระราชบัญญัติกฏอัยการศึก พ.ศ.๒๕๕๗ ว่ามีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผล และมีความจำเป็นหรือไม่เพียงใด เกิดผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญหรือไม่อย่างไร และควรใช้กฏอัยการศึกต่อไปหรือไม่

๔.๒.๓ ยกเลิกการบังคับใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘ ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และนำบทบัญญัติมาตรา ๒๑ ตามพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ.๒๕๕๑ มาบังคับใช้แทนอย่างจริงจังและเป็นรูปธรรม โดยกระทำเป็นวาระแห่งชาติ

การบังคับใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.๒๕๔๘ ในบางครั้งบางกรณีได้ส่งผลกระทบต่อประชาชนในพื้นที่และก่อให้เกิดปัญหาตามมาในขณะที่พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ.๒๕๕๑ ถูกจัดว่าเป็นกฎหมายที่มีความเข้มข้นน้อยกว่าพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘ และพระราชบัญญัติกฏอัยการศึก พ.ศ.๒๕๕๗ เนื่องจากในมาตรา ๒๑ วรรคหนึ่ง ได้กำหนดว่าหากผู้ใดต้องหาว่าได้กระทำความผิด อันมีผลกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักรตามที่คณะรัฐมนตรี

กำหนด แต่กลับใจเข้ามาบดตัวต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ซึ่งได้ดำเนินการสอบสวนแล้วปรากฏว่าผู้นั้นได้กระทำไปเพราะหลงผิดหรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์ และการเปิดโอกาสให้ผู้นั้นกลับตัวจะเป็นประโยชน์ต่อการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ก็ให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนพร้อมความเห็นต่อพนักงานอัยการเพื่อยื่นคำร้องต่อศาล โดยหากศาลเห็นสมควรอาจสั่งให้ส่งผู้ต้องหานั้นเข้ารับการอบรมตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนด ซึ่งจะเป็นผลให้สิทธิการนำคดีอาญามาฟ้องผู้ต้องหานั้นเป็นอันระงับไป

ทั้งนี้ รัฐบาลต้องแยกผู้ต้องหาออกเป็น ๔ ประเภท ดังต่อไปนี้

ก) ผู้กระทำความผิดที่เป็นแกนนำของขบวนการก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเป็นผู้กำหนดนโยบาย วางแผน หาทุนในการสนับสนุนการก่อความไม่สงบ

ข) ผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้รับนโยบายจากผู้กระทำความผิดตามข้อ ก. มาสู่ภาคปฏิบัติโดยเป็นผู้วางแผนจัดกำลังปลูกปืนครอบงำทางความคิดโดยการนำหลักศาสนาอิสลามไปบิดเบือนให้ผู้กระทำความผิดตามข้อ ค. หลงเชื่อว่าการเข้ามาผู้ละเมิดหลักศาสนาอิสลามเป็นสิ่งที่ถูกต้องตามหลักศาสนา

ค) ผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้นำนโยบายจากผู้กระทำความผิดตามข้อ ข. มาปฏิบัติในภาคสนาม หรือที่เรียกว่ากองกำลังทั้งที่ติดอาวุธและไม่ติดอาวุธ

ง) ผู้กระทำความผิดที่เป็นกลุ่มผู้สนับสนุนผู้กระทำความผิดตามข้อ ค.

เมื่อแยกประเภทของผู้กระทำความผิดออกดังกล่าวแล้ว เจ้าหน้าที่รัฐจะต้องแสวงหาความร่วมมือในการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อดำเนินคดีจากผู้กระทำผิดที่อยู่ในกลุ่มปฏิบัติการในพื้นที่ จนกระทั่งถึงระดับแกนนำ โดยอาศัยมาตรา ๒๑ ตามพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ.๒๕๕๑

๔.๒.๔ ยกเลิกบัญชีผู้ต้องสงสัยและเปิดโอกาสให้บุคคลเหล่านั้นเข้ามาร่วมสร้างสันติสุขภายใต้นโยบายสมานฉันท์ในลักษณะเดียวกับนโยบายร่วมพัฒนาชาติไทยในอดีต

๔.๒.๕ ทำบันทึกข้อตกลงร่วมระหว่างกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในและคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ว่าจะมีการตรวจสอบการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐเพื่อมิให้มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนในทุกกรณี

การทำบันทึกข้อตกลงดังกล่าวอาจจะกระทำร่วมกับหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้องด้วย เช่น สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย (สคช.) สำนักงานอัยการสูงสุด และผู้ตรวจการแผ่นดิน เป็นต้น

๔.๒.๖ สรรหาบุคลากรที่เหมาะสมกับการปฏิบัติงานในพื้นที่

ก. ปฏิรูประบบการคัดสรรข้าราชการที่จะมาปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่ให้สามารถคัดเลือกผู้ที่มีความเหมาะสมโดยพิจารณาจากตัวแปรหลักคืองานในหน้าที่ และจิตสำนึกที่เปิดกว้าง (Put the right man on the right job with the right heart) ในอันที่จะยอมรับความหลากหลายของคนต่างวัฒนธรรม

ข. ใช้กำลังในพื้นที่ที่มีความเข้าใจในสังคมวัฒนธรรมและวิถีชีวิต ศาสนาของคนในพื้นที่เป็นกำลังหลักในการปฏิบัติหน้าที่ อันจะนำมาซึ่งประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานที่สูงกว่าบุคลากรจากหน่วยที่ประจำการที่อยู่นอกพื้นที่

๔.๒.๗ ให้ความสำคัญกับนโยบายการเมืองนำการทหาร และสั่งการให้มีการปฏิบัติอย่างจริงจัง เพื่อสร้างเอกภาพในเชิงนโยบายให้เกิดขึ้นได้จริง

นายกรัฐมนตรีในฐานะผู้อำนวยการกองรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักรต้องให้ความสำคัญกับนโยบายการเมืองนำการทหาร และสั่งการให้มีการปฏิบัติอย่างจริงจัง รวมทั้งมีการติดตามประเมินผลเพื่อปรับปรุงแนวทางและการดำเนินการในการแก้ไขปัญหาอย่างต่อเนื่อง

๔.๒.๘ ปรับปรุงแก้ไขขั้นตอนการดำเนินงานและบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม

ก. สำนักงานตำรวจแห่งชาติและอัยการสูงสุดควรมอบหมายให้พนักงานสอบสวนและอัยการที่มีประสบการณ์สูงเป็นผู้รับผิดชอบคดีความมั่นคง และร่วมกันออกกระเบียบเกี่ยวกับการดำเนินคดีความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยเฉพาะ เพื่อให้มีการปฏิบัติที่สอดคล้องต้องกัน

ข. สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรทำ “บันทึกข้อตกลงร่วมกับกระทรวงยุติธรรมเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานในคดีความมั่นคงเพื่อให้พยานได้รับการคุ้มครองในทุกขั้นตอน” และ “บันทึกข้อตกลงร่วมกับกระทรวงยุติธรรมเกี่ยวกับความชัดเจนของการทำงานร่วมกันระหว่างสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ของทั้งสององค์กร” ว่าจะมีกระบวนการทำงานในลักษณะใด ควรแบ่งงานตามพื้นที่หรือตามความเชี่ยวชาญของแต่ละฝ่ายหรือไม่ อย่างไร เพื่อให้เกิดความสอดคล้องต้องกันในการทำงาน

ค. สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติและกระทรวงยุติธรรมควรเร่งผลิตบุคลากรที่มีประสบการณ์ให้เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ง. อัยการสูงสุดควรใช้อำนาจสั่งไม่ฟ้องในคดีความมั่นคงในกรณีที่การฟ้องคดีนั้นจะไม่เกิดประโยชน์ต่อสาธารณะ ทั้งนี้ เพื่อกันผู้ต้องหาที่ไม่ใช่ตัวการหรือแกนนำออกไปจากขบวนการก่อความไม่สงบ ซึ่งเป็นการใช้อำนาจของอัยการสูงสุดที่ไม่เกี่ยวกับมาตรา ๒๑ ตามพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ.๒๕๕๑

จ. ทนายความที่ทำงานในจังหวัดชายแดนภาคใต้ควรเป็นทนายความที่นับถือศาสนาอิสลามซึ่งมีความเข้าใจจนบทรรมนิยมประเพณี หลักการศาสนาอิสลาม ตลอดจนวิถีชีวิตมุสลิมอย่างแท้จริง โดยควรได้รับค่าตอบแทนประมาณ ๕๐,๐๐๐-๑๐๐,๐๐๐ บาทต่อคดี จากกองทุนช่วยเหลือที่มีอยู่ อาทิ กองทุนยุติธรรมเพื่อช่วยเหลือผู้บริสุทธิ์ที่ยากจน ซึ่งตั้งโดยกระทรวงยุติธรรม

ฉ. คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมควรออกประกาศจัดตั้งแผนกคดีความมั่นคงขึ้นในศาลชั้นต้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อรองรับการพิจารณาคดีเกี่ยวกับความมั่นคงในพื้นที่ โดยเฉพาะ

ช. คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมควรออกประกาศจัดตั้งแผนกคดีครอบครัวและมรดกอิสลามขึ้นในศาลชั้นต้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีครอบครัวและมรดกที่คู่ความเป็นมุสลิม และให้มีการตรวจกฎหมายวิธีพิจารณาความเป็นการเฉพาะ

ซ. ประธานศาลฎีกาควรออกระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมว่าด้วยการพิจารณาคดีและการสืบพยานหลักฐานคดีเกี่ยวกับความมั่นคง โดยกำหนดให้ศาลต้องสืบพยานหลักฐานทุกชนิดไว้ล่วงหน้าก่อนฟ้องคดีตามมาตรา ๒๓๗ ทวิ และมาตรา ๒๓๗ ทริ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ทั้งนี้ ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา ๔ และ ๕

ด. รัฐบาลจะต้องมีนโยบาย แนวทาง กฎระเบียบ และขั้นตอนวิธีการดำเนินการที่ชัดเจนให้กับหน่วยความมั่นคงที่รับผิดชอบในการตรวจสอบข้อมูลและสร้างความชัดเจนให้ผู้ร้องเรียน และประชาชนในพื้นที่ได้รับทราบอย่างโปร่งใส สามารถติดตามเรื่อง และรับทราบได้ว่าเรื่องที่ร้องเรียนไปดำเนินการอยู่ในขั้นตอนไหน ทั้งนี้ เพื่อป้องกันการปฏิบัติงานที่มีบรรทัดฐานแตกต่างกันของเจ้าหน้าที่รัฐต่อประชาชนทั้งไทยพุทธและไทยมุสลิมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และสร้างความเชื่อมั่นต่อประชาชนว่าการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่รัฐเป็นไปอย่างสุจริต ยุติธรรม ตลอดจนเป็นการป้องกันมิให้ผู้ก่อความไม่สงบฉวยโอกาสหยิบยกประเด็นดังกล่าวมาโจมตีและเป็นข้ออ้างในการแบ่งแยกดินแดนและแย่งชิงมวลชน

๔.๒.๕ จัดทำฐานข้อมูลเพิ่มประวัติเกี่ยวกับผู้ก่อเหตุความไม่สงบ มีการตรวจสอบและปรับปรุง แกไขข้อมูลให้ถูกต้อง สอดคล้องกัน

หน่วยงานด้านการข่าวที่รับผิดชอบและได้รับมอบหมายให้ไปปฏิบัติการกิจในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของทั้งทหาร ตำรวจ และฝ่ายปกครองต้องให้ความสำคัญกับการจัดทำฐานข้อมูล โดยต้องประสานความร่วมมือกันในการจัดทำฐานข้อมูลเพิ่มประวัติเกี่ยวกับผู้ก่อเหตุความไม่สงบ และให้มีการตรวจสอบและปรับปรุง แกไขข้อมูลให้ถูกต้อง สอดคล้องกันอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

๔.๒.๑๐ ปรับปรุงสวัสดิการ สร้างคุณภาพชีวิต และความเป็นอยู่ที่ดีให้แก่เจ้าหน้าที่รัฐไปปฏิบัติภารกิจและเจ้าหน้าที่รัฐที่อยู่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องกำหนดนโยบาย แนวทาง และวิธีการในเรื่องของความเป็นธรรมเพื่อปรับปรุงสวัสดิการ สร้างคุณภาพชีวิต และความเป็นอยู่ที่ดีให้แก่เจ้าหน้าที่รัฐไปปฏิบัติภารกิจและเจ้าหน้าที่รัฐที่อยู่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อป้องกันมิให้เจ้าหน้าที่รัฐหันไปใช้แนวทางที่ไม่ถูกต้องแสวงหาผลประโยชน์ เพราะจะเป็นการสร้างปัญหาให้รัฐบาลต้องประสบกับความยากลำบากมากขึ้นในการสร้างความสงบสุขในพื้นที่

๔.๒.๑๑ แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติส่งเสริมกิจการฮัจย์ พ.ศ.๒๕๒๔ โดย

ก. จัดตั้งสำนักงานส่งเสริมกิจการฮัจย์ เพื่อให้มีเจ้าภาพที่ชัดเจนรับผิดชอบกิจการฮัจย์เป็นการเฉพาะ โดยเป็นศูนย์กลางในการประสานงานและอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับการเดินทางไปประกอบพิธีฮัจย์ โดยมีเลขาธิการเป็นผู้รับผิดชอบหลัก

ข. จัดให้มีเจ้าหน้าที่กงสุลด้านกิจการฮัจย์ประจำสถานกงสุลใหญ่ไทย ณ เมืองเจดดาห์ ประเทศซาอุดีอาระเบีย

ค. จัดให้มีกองทุนส่งเสริมกิจการฮัจย์เป็นกองทุนหมุนเวียนในสำนักงานส่งเสริมกิจการฮัจย์ เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินการอันเป็นประโยชน์ต่อกิจการฮัจย์

ง. แก้ไขให้มีบทกำหนดโทษของผู้รับใบอนุญาตประกอบกิจการฮัจย์ที่ฝ่าฝืนและไม่ปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยกิจการฮัจย์

ทั้งนี้ เพื่อให้ชาวไทยมุสลิมได้เห็นถึงความตั้งใจจริงของรัฐในการออกนโยบายที่ตอบสนองต่อวิถีชีวิตและวัฒนธรรมประการหนึ่ง และเพื่อให้การดำเนินการกิจการฮัจย์ของประเทศไทยมีมาตรฐานที่เทียบเท่ากับของประเทศในโลกมุสลิม

๔.๒.๑๒ พัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานศึกษาของรัฐให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชน รวมทั้งให้ความสำคัญกับสันติศึกษา อิสลามศึกษา และการศึกษาข้ามวัฒนธรรม ตลอดจนเห็นคุณค่าและสนับสนุนการดำเนินงานของสถาบันปอเนาะและศูนย์อบรมจริยธรรมประจำมัสยิด (ดาดีกา) ซึ่งเป็นสถานศึกษาดั้งเดิมของท้องถิ่น

ก. จัดให้มีการบูรณาการระหว่างหลักสูตรสามัญศึกษาและหลักสูตรวิชาการด้านศาสนาให้สอดคล้องกัน

ข. ส่งเสริมให้มีการศึกษาต่อเนื่องนอกระบบให้มากขึ้น โดยเฉพาะด้านวิชาชีพเพื่อรองรับเยาวชนที่อยู่นอกระบบการศึกษาและเป็นผู้ว่างงานซึ่งมีแนวโน้มว่าจะมากยิ่งขึ้น ตลอดจนส่งเสริมการสร้างงาน

และตลาดแรงงานรองรับ เพื่อลดความเสี่ยงของกลุ่มเยาวชนที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด รวมทั้งเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาฐานเศรษฐกิจให้เข้มแข็ง มั่นคง และยั่งยืน

ค. ยกการปฏิรูประบบการศึกษาของจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้เป็นวาระแห่งชาติโดยสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อพัฒนาการศึกษาของเด็กและเยาวชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ทั้งระบบให้มีคุณภาพมากขึ้น

จ. ตั้งคณะกรรมการส่งเสริมวัฒนธรรมมลายูในคณะกรรมการส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม

ฉ. สนับสนุนให้มีการใช้ภาษามลายูเป็นภาษาที่ใช้ในการปฏิบัติงานและติดต่อราชการอีกภาษาหนึ่ง

ช. สร้างชุดความรู้เพื่อให้เข้าใจวิถีชีวิตขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม อันจะส่งผลให้เกิดการยอมรับอัตลักษณ์ในความเป็นคนเชื้อสายมลายูปาดานิของคนในพื้นที่

๔.๒.๑๓ พัฒนาคุณภาพการให้บริการด้านสาธารณสุขและสุขภาพของประชาชนในพื้นที่

ก. จัดให้มีการบริการทางด้านสาธารณสุขให้มากเพียงพอกับปัญหาสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ โดยการเพิ่มหน่วยพยาบาลและเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ซึ่งทั้งนี้รัฐต้องมีการวางมาตรการในการคุ้มครองชีวิตและทรัพย์สินให้มีประสิทธิภาพ มีการสร้างแรงจูงใจ ขวัญกำลังใจและให้อิสระในการปฏิบัติงาน ไม่แทรกแซงการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เพื่อประกอบสำนวนการสอบสวน และมีการส่งเสริมให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านสื่อต่างๆ เพื่อสร้างคุณภาพชีวิตที่ดี เพื่อเป็นการป้องกันโรคและเสริมสร้างร่างกายให้สมบูรณ์แข็งแรง

ข. จัดให้มีธรรมนูญสุขภาพของจังหวัดชายแดนภาคใต้ในคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ

ค. สนับสนุนองค์กรและผู้นำทางศาสนาในทุกระดับในการให้ความรู้ตามหลักการอิสลามเรื่อง สุขภาวะ รวมทั้งความสะอาดจนเกิดความตระหนักที่จะนำไปปฏิบัติใช้ เช่น ใน ชุดปะห์วันศุกร์

๔.๒.๑๔ เสริมสร้างความเข้าใจของประชาชนในพื้นที่และนอกพื้นที่ต่ออัตลักษณ์เฉพาะของคนในท้องถิ่น ตลอดจนสภาพปัญหา และแนวทางแก้ไข

ก. สำหรับคนในพื้นที่ - ควรเปิดเวทีให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกัน และส่งเสริมให้เกิดความสัมพันธ์ที่เข้มแข็งในลักษณะของเครือข่ายในการร่วมแก้ไขปัญหาคือ

ข. สำหรับคนนอกพื้นที่ – ควรส่งเสริมให้คนนอกพื้นที่เกิดความเข้าใจในสังคม วัฒนธรรม และอัตลักษณ์เฉพาะของคนในพื้นที่ ตลอดจนสภาพปัญหาและสถานการณ์ความรุนแรง ด้วยการนำประชาชนในพื้นที่ไปสื่อสารกับประชาชนในสังคมใหญ่ในลักษณะที่คล้ายกับชุดวัฒนธรรม ตลอดจนผ่านการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนที่ควรเสนอในแง่มุมอื่นที่มีใช้เรื่องของความรุนแรงเพียงมิติเดียว ด้วย แต่ควรเน้นการนำเสนอประเด็นที่มุ่งทำให้เกิดความเข้าใจลักษณะเฉพาะทางสังคมและวัฒนธรรมของคนในจังหวัดชายแดนภาคใต้

๔.๒.๑๕ ส่งเสริมให้มีศาสนเสวนาทวิระหว่างต่างศาสนา (Interfaith Dialogue) และภายในศาสนาเดียวกัน (Intra-faith Dialogue)

ส่งเสริมให้มีการพูดคุยเสวนากันระหว่างศาสนาต่างๆ เพื่อให้ศาสนิกชนที่นับถือศาสนาแตกต่างกันนั้นสามารถร่วมพูดคุยกันเพื่อนำหลักการทางศาสนาของตนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธีได้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการเสวนากันภายในกลุ่มผู้นับถือศาสนาเดียวกันเพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกันเสียก่อนด้วย

๔.๒.๑๖ ส่งเสริมบทบาทของกลุ่มพลังวัฒนธรรมในพื้นที่ ด้วยการสนับสนุนให้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน เพื่อให้เกิดพลังที่เข้มแข็งในชุมชน และเกิดเครือข่ายการพัฒนาาร่วมกันระหว่างชุมชน นอกจากนี้ ควรมีนโยบายให้ผู้ทรงคุณวุฒิมุสลิมเข้าไปเป็นคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเพื่อดูแลนโยบายที่เกี่ยวข้อง และมีสตรีมุสลิมผู้ทรงคุณวุฒิเข้าไปมีบทบาทในคณะกรรมการอิสลามทุกระดับในประเทศ รวมถึงในคณะกรรมการแห่งชาติของสำนักงานกิจการสตรีและครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

๔.๒.๑๗ เสริมสร้างความมั่นคงทางด้านอาชีพและรายได้แก่ผู้มีรายได้น้อย และผู้ได้รับความเดือดร้อนจากเหตุการณ์ความไม่สงบ ให้พึ่งพาตนเองได้

ก. ระยะเร่งด่วน

- ๑) ให้กระทรวงการคลังพิจารณากำหนดมาตรการช่วยเหลือ เช่น มาตรการลดภาษีช่วยเหลือค่าสาธารณูปโภค จัดสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ เป็นต้น
- ๒) บริหารจัดการแรงงานต่างด้าว เพื่อช่วยแก้ปัญหาขาดแคลนแรงงานแก่ผู้ประกอบการ

๓) ให้นำหน่วยงานของรัฐสำรวจจำนวนคนยากจน และให้รัฐจัดงบประมาณช่วยเหลือ
ในลักษณะเป็นคูปองใช้จ่ายเป็นรายเดือนตามความเหมาะสม

ข. ระยะปานกลาง – ระยะยาว

๑) พัฒนาความมั่นคงด้านอาชีพและรายได้ รวมถึงความมั่นคงในการดำรงชีวิตของ
กลุ่มเป้าหมายคนจนทุกกลุ่มอาชีพ รวมถึงกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความ
ไม่สงบ

๒) อนุรักษ์และฟื้นฟูความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติทั้งในทะเลและพื้นที่ป่า
และให้ขยายเขตห้ามทำการประมงจาก ๓,๐๐๐ เมตร เป็น ๕,๔๐๐ เมตร พร้อมจัดสร้าง
แนวปะการังเทียมขึ้นมาอีกชั้นหนึ่ง

๔.๒.๑๘ พัฒนาคุณภาพคนเพื่อสร้างโอกาสการมีงานทำและยกระดับคุณภาพชีวิต รวมทั้ง
มีนโยบายที่ชัดเจนในการพัฒนาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรบุคคลในพื้นที่อย่างต่อเนื่องและเป็น
ระบบ โดยเฉพาะกลุ่มบุคคลในระดับปัญญาชนที่เป็นมันสมองของประเทศ

ก. ศึกษาความต้องการของตลาดแรงงานทั้งในและต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศ
มาเลเซีย และพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานให้ได้มาตรฐานเพื่อรองรับความต้องการทั้งด้านปริมาณ
และคุณภาพ

ข. พัฒนาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรบุคคลในพื้นที่อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ โดยเฉพาะ
กลุ่มบุคคลในระดับปัญญาชนที่เป็นมันสมองของประเทศ เช่น กลุ่มนักศึกษาในพื้นที่ที่ได้สำเร็จ
การศึกษาจากต่างประเทศ โดยให้โอกาสในการประกอบอาชีพเพื่อสร้างความมั่นคงก้าวหน้าให้กับ
ตนเอง ชุมชนท้องถิ่น และสังคมไทยโดยรวม

๔.๒.๑๙ เสริมสร้างความเข้มแข็งฐานเศรษฐกิจของพื้นที่และการพัฒนาความร่วมมือ
กับต่างประเทศ

ก. ระยะเร่งด่วน – ให้รัฐบาลสนับสนุนการพัฒนาและก่อสร้างนิคมอุตสาหกรรมฮาลาลปิดตานี
ให้สำเร็จโดยเร็ว

ข. ระยะปานกลาง - ระยะยาว

๑) เร่งรัดการดำเนินการตามแผนพัฒนาพื้นที่พิเศษห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้เป็น
รูปธรรมโดยเร่งด่วน ในเรื่องดังต่อไปนี้

๑.๑) ขยายฐานการผลิตด้านการเกษตรให้หลากหลาย เชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมการ
แปรรูปผลิตผลที่มีอยู่ในพื้นที่ และเชื่อมโยงกับการตลาด

- ๑.๒) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ทั้งทางด้านการคมนาคมขนส่ง ถึงอำนวยความสะดวก และสาธารณูปโภค เพื่อสนับสนุนการพัฒนาด้านการเกษตร อุตสาหกรรมการค้า และการบริการ
- ๑.๓) ร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในการพัฒนา โดยเร่งรัดการดำเนินการภายใต้กรอบโครงการ IMT-GT โดยเฉพาะการพัฒนาแนวพื้นที่เศรษฐกิจ สงขลา-ปีนัง-เมดาน (Economic Corridor)
- ๑.๔) สร้างโอกาสใหม่ในการพัฒนาเศรษฐกิจของพื้นที่ ด้วยการเปิดประตูทางทะเลสู่นานาชาติ โดยเร่งรัดการสร้างสะพานเศรษฐกิจสงขลา-สตูล (Land Bridge) และการพัฒนาชุมชนเมืองศูนย์กลาง ณ จุดที่เป็น Gateway
- ๑.๕) เร่งรัดดำเนินการแผนงานโครงการที่สำคัญ (Flagship Project) เช่น โครงการก่อสร้าง/ปรับปรุงโครงข่ายเส้นทางคมนาคมขนส่งและสนามบิน โครงการพัฒนาสถาบันฮาลาล โครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภค บริเวณด่านชายแดน โครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร และการพัฒนาพืชพลังงาน โครงการจัดทำผังเมืองและผังเฉพาะชุมชน และโครงการพัฒนาเขตอุตสาหกรรมจังหวัดนครราชสีมา และปัตตานี

๒) พัฒนาการลงทุนและการค้ากับประเทศมุสลิม โดยการหาแนวทางการระดมทุน และการสนับสนุนให้ธนาคารอิสลามเข้ามาส่งเสริมการลงทุนในพื้นที่

ค. ข้อเสนอเชิงมาตรการ เช่น การเร่งรัดการเบิกจ่ายงบประมาณ การขยายเขตพัฒนาพิเศษหรือเขตพื้นที่เฉพาะจังหวัดชายแดนภาคใต้ การจัดสิทธิประโยชน์ให้แก่ผู้มาลงทุนในพื้นที่ให้มากกว่าเขตอื่นๆ โดยเฉพาะสิทธิประโยชน์ด้านภาษี และการออกพระราชบัญญัติรองรับเขตพัฒนาเฉพาะจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อให้บริหารจัดการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้มีเอกภาพ และมีประสิทธิภาพ โดยมีองค์กรและกลไกรองรับ

๔.๒.๒๐ เสริมสร้างความเข้าใจอันดีกับประชาคมโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรประชุมโลกมุสลิม (Organization of Islamic Conference, OIC) สันนิบาตมุสลิมโลก (Muslim World League) และองค์การสหประชาชาติ รวมทั้งให้ความสำคัญกับผู้นำกลุ่มพลังวัฒนธรรมในประเทศที่มีศักยภาพ และคนไทยมุสลิมปาตานีในต่างประเทศ (Pattanian Overseas) ในการสร้างความสัมพันธ์เพื่อขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาให้กับโลกมุสลิม

บทที่ ๕

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

จากสถานการณ์ความเป็นจริงในปัจจุบัน ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหา และสาเหตุพื้นฐานของปัญหา การกำหนดกรอบคิด และข้อเสนอแนะที่อยู่บนพื้นฐานของข้อมูล และผลการศึกษาของคณะกรรมการทั้ง ๓ คณะนั้น สามารถกล่าวได้ว่าปัจจัยของความสำเร็จที่เป็นปัจจัยร่วมและเป็นจุดตั้งต้นของปัจจัยแห่งความสำเร็จทั้ง ๕ ประการ ที่จะทำให้ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหามีผลบรรลุผลได้จริง คือ รัฐบาลต้องเห็นความสำคัญของผลการศึกษาของคณะกรรมการนี้ และนำไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง จริงจังและต่อเนื่องในทุกด้านอย่างเป็นระบบ

เพื่อให้การขับเคลื่อนและผลักดันให้ข้อเสนอการแก้ไขปัญหาคความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ตามข้อเสนอของคณะกรรมการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบสำคัญในอันที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการปฏิบัติตามข้อเสนอดังกล่าว ดังต่อไปนี้

๕.๑ การส่งสัญญาณของรัฐบาลในเรื่องทิศทาง นโยบาย และแนวทางการแก้ไขปัญหามีความเข้มข้นจริงจัง ชัดเจน เป็นเอกภาพ และเป็นรูปธรรม ที่ยึดหลักปฏิบัติด้วยแนวทางการเมืองนำการทหาร โดยเฉพาะการนำหลักการทางศาสนาเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหามาใช้หลักสันติวิธีอย่างจริงจัง ไม่ใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหา และเน้นการใช้หลักนิตินโยบาย

๕.๒ การจัดทำข้อมูลความจริงของสถานการณ์และความเป็นจริงของปัญหาให้มีความสมจริง ชัดเจนและเป็นชุดเดียวกัน ที่ถูกยอมรับจากทั้งภาครัฐและภาคประชาชน เพื่อป้องกันความสับสนในเรื่องทิศทางและการตีความสถานการณ์ปัญหาอันจะส่งผลโดยตรงต่อเอกภาพของทิศทางและนโยบายของรัฐบาล รวมทั้งเอกภาพในการปฏิบัติ ทั้งนี้ จำเป็นต้องใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนบนพื้นฐานของความใจกว้างและความไว้นื้อเชื่อใจ

๕.๓ การปรับเปลี่ยนความคิด ความเชื่อ และกระบวนทัศน์ในการแก้ไขปัญหาคความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นปัญหาคความมั่นคงของรัฐในมิติเดียว จำเป็นต้องเปลี่ยนเป็นมิติความมั่นคงของประชาชน และเพิ่มมิติด้านสังคมวัฒนธรรมควบคู่กับมิติความมั่นคงด้วย รวมทั้งการให้ความสำคัญกับ

การต่อสู้ด้วยยุทธศาสตร์สันติวิธีที่มีการปฏิบัติอย่างจริงจัง ทั้งนี้ การดำเนินการทุกด้าน ต้องเริ่มต้นจากการ ไม่มีอคติและยึดมั่นอยู่บนพื้นฐานของการเคารพให้เกียรติและตระหนักในคุณค่าของอัตลักษณ์เฉพาะของพื้นที่ที่มีความหลากหลายภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรม

๕.๔ ระบบการจัดสรรงบประมาณที่ตรงกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ โดยสอดคล้องกับยุทธศาสตร์สันติวิธี และในมิตินี้ความมั่นคงของประชาชน โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริงไม่ใช่เพียงรูปแบบ มีการบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อการจัดทำแผนงานและโครงการที่ต่อเนื่อง ชัดเจน ทันเวลา และทันสมัยการณณ์ รวมทั้งมีการติดตามประเมินผลโครงการอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง และครบวงจร

๕.๕ การจัดตั้งและ/หรือพัฒนาองค์กรแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้มีความชัดเจนและมีเอกภาพ ทั้งในเรื่องยุทธศาสตร์ สถานภาพ บทบาทหน้าที่ และการบริหารจัดการองค์กร เพื่อให้เกิดพลังต่อการแก้ไขปัญหา และจะมีผลต่อการประหยัดทั้งในเรื่องงบประมาณและกำลังคน

๕.๖ การปฏิบัติตามกฎหมายด้วยหลักนิติธรรมอย่างเคร่งครัดเพื่อสร้างความเป็นธรรมในสังคม ตลอดจนการทบทวนและแก้ไขกฎหมายเพื่อสนับสนุนการป้องกันและแก้ไขปัญหา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคง ที่ควรมีการตั้งคณะกรรมการอิสระเพื่อตรวจสอบตัวบทกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายพิเศษว่ามีความจำเป็นเหมาะสมเพียงใด ทั้งนี้ เพื่อให้การแก้ไขปัญหาดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล รวมทั้งการเร่งรัดสะทวงคดีสำคัญ ๆ ที่เป็นเงื่อนไขและกระทบต่อความรู้สึกของประชาชนโดยตรง

๕.๗ การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการร่วมคิด กำหนดนโยบาย และดำเนินการ ตลอดจนติดตามประเมินผลการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ โดยดำเนินการในลักษณะของภาคีเครือข่ายสนับสนุนการแก้ไขปัญหา ด้วยการให้ภาควิชาการ ภาคผู้นำศาสนา ภาคประชาสังคม และภาคประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในทุกระดับอย่างแท้จริงจากราก มิใช่เฉพาะระดับผู้นำชุมชนเท่านั้น เพื่อให้เกิดพลังที่แรงพอต่อการสร้างความตระหนักในปัญหา และต่อการสร้างพลังร่วมกันในการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหา โดยใช้จุดแข็งที่เป็นต้นทุนทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นด้านศาสนาหรือทรัพยากรมนุษย์ในพื้นที่ เช่น นักศึกษาไทยมุสลิมที่จบการศึกษาและที่กำลังศึกษาอยู่ในต่างประเทศ เป็นต้น ทั้งนี้ นโยบายใดที่ได้จากกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน จะต้องถูกนำไปปฏิบัติอย่างจริงจังและต่อเนื่องด้วย

๕.๔ การรณรงค์อย่างจริงจังและต่อเนื่องเพื่อปรับกระบวนทัศน์ของคนในสังคมใหญ่ให้เข้าใจความเป็นจริงของปัญหา สถานการณ์ และแนวทางแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความตระหนักและความรับผิดชอบร่วมกันในการป้องกันและแก้ไขปัญหา เป็นการผนึกกำลังของคนในชาติในอันที่จะสร้างภูมิคุ้มกัน ไม่ให้ติดกับดักของการสร้างกระแสกระตุ้นให้ใช้ความรุนแรงและความเชื่อที่ว่าสันติวิธีนั้นเป็นอุปสรรคต่อการแก้ไขปัญหา

๕.๕ การให้ความสำคัญกับการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการแก้ไขปัญหาคความไม่สงบ เพื่อให้มีเวทีหารือทั้งที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ ในอันที่จะเป็นช่องทางสร้างความเข้าใจกับกลุ่มต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับกลุ่มที่มีความเห็นแตกต่าง และเลือกใช้ความรุนแรง ด้วยการปรับความเข้าใจกับบุคคลกลุ่มเป้าหมายในทุกระดับอย่างเป็นเอกภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการตระหนักว่า ถึงแม้อุดมการณ์ไม่เปลี่ยนแต่ก็ควรต้องยุติการใช้ความรุนแรงในทุกรูปแบบ

ปัจจัยแห่งความสำเร็จเหล่านี้จะเป็นไปได้ก็ต่อเมื่อมีการฟื้นคืนความไว้วางใจและความมั่นใจระหว่างรัฐกับประชาชน และระหว่างประชาชนกับประชาชน เนื่องจากในปัจจุบันประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่กล้าให้ความร่วมมือกับรัฐ ไม่ไว้วางใจทั้งรัฐและกลุ่มขบวนการ นอกจากนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับประชาชนก็มีรอยปริแยกกันมากขึ้นทั้งในและนอกพื้นที่ ซึ่งจะเป็นอีกอุปสรรคหนึ่งต่อความสำเร็จของการแก้ไขปัญหา ดังนั้น หากต้องการให้การแก้ไขปัญหามาสามารถดำเนินไปได้ อย่างมีประสิทธิภาพ รัฐจำเป็นต้องเร่งสร้างบรรยากาศของความไว้วางใจและความมั่นใจกันระหว่างรัฐกับประชาชนให้ฟื้นคืนกลับมาให้ได้ในระดับที่เกิดความเชื่อมั่นศรัทธาต่อการแก้ไขปัญหของรัฐบาลเพื่อ “ปลดล็อก” ของการแก้ไขปัญหทั้งปวง โดยการแสดงให้เห็นถึงความจริงใจที่เป็นรูปธรรมของการใช้สันติวิธี อันจะทำให้ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้รับการแก้ไขและส่งผลสำเร็จได้ในไม่ช้า

